

Podstawowe dane recenzenta

Warszawa dn. 24.11.2022.

dr hab. Robert Morawski prof. UMFC
Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina w Warszawie
ul. Okólnik 2, 00-368 Warszawa
Dziedzina: sztuki muzyczne
Dyscyplina: instrumentalistyka
robert.morawski@chopin.edu.pl

Recenzja pracy doktorskiej mgr. DOROTY ADAMCZAK

Zleceniodawca recenzji

Akademia Muzyczna im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie, ul. Św. Tomasza 43, 31-027 Kraków, pismo z dnia 20 września 2022 roku sygnowane przez przewodniczącą Rady do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne prof. AMKP dr hab. Monikę Gardoń-Preinl informujące o powołaniu mnie na recenzenta w przewodzie doktorskim mgr Doroty Adamczak w dziedzinie: *sztuki muzyczne*, w dyscyplinie: *instrumentalistyka*. Rada do Spraw Dyscypliny – Sztuki Muzyczne Akademii Muzycznej im. Krzysztofa Pendereckiego w Krakowie podjęła prawomocną uchwałę o wyznaczeniu mnie na recenzenta na posiedzeniu w dniu 27 czerwca 2022 roku.

Przewód doktorski jest prowadzony na podstawie ustawy z dn. 14.03.2003. o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2017 roku poz. 1789).

Do pracy mgr pani Doroty Adamczak pt. „**Oblicza współczesnej muzyki fortepianowej na przykładzie wybranych utworów polskich kompozytorów początku XXI wieku. Wpływ ewolucji środków kompozytorskich na zagadnienia wykonawcze**” została dołączona wszechstronna i bogata dokumentacja. Promotorem pracy jest pani dr hab. Anna Dębowska-Jaroszek.

Podstawowe dane o kandydatce

Pani Dorota Adamczak naukę gry na fortepianie rozpoczęła w Państwowej Szkole Muzycznej im. Grzegorza Fitelberga w Chorzowie u prof. Danuty Rychlickiej. Naukę kontynuowała w Państwowym Liceum Muzycznym im. Karola Szymanowskiego w Katowicach pod kierunkiem prof. Haliny Madetko. Studia rozpoczęła w roku 1995 w Akademii Muzycznej w Katowicach w klasie fortepianu prof. Joanny Domańskiej, a w roku 1998 studia teoretyczne na Wydziale Kompozycji, Dyrygentury i Teorii Muzyki. Dyplomy otrzymała w obu dziedzinach. Od 2001 roku jest związana z Orkiestrą Muzyki Nowej, z którą wzięła udział w następujących festiwalach (kilkadziesiąt koncertów): *Warszawska Jesień*, *Melos-Ethos* w Bratysławie, *Festiwal Muzyki*

Pawła Szymańskiego w Warszawie, *Międzynarodowy Festiwal Kompozytorów Krakowskich*, *Aksamitna Kurtyna* we Lwowie, *Musica Polonia Nova* we Wrocławiu, *Festiwal Muzyki Nowej* w Bytomiu, *Beijing Modern Music Festival* w Pekinie, *Klang Festival* w Kopenhadze. Wraz z Orkiestrą Muzyki Nowej dokonała nagrania płyty nominowanej do nagrody polskiego rynku fonograficznego *Fryderyk 2013* w kategorii muzyka współczesna. Nagranie *Trzech pieśni do słów Trakla* na sopran i orkiestrę kameralną Pawła Szymańskiego uzyskało w czerwcu 2007 roku rekomendację na Międzynarodowej Trybunie Kompozytorów UNESCO w Paryżu. Nagranie skandynawskich koncertów wiolonczelowych z solistą Jakobem Kullbergiem otrzymało nagrodę Duńskiego Radia za 2012 rok. Jako kameralistka i muzyk orkiestrowy współpracuje z wieloma zespołami (*Narodowa Orkiestra Polskiego Radia*, *Zespół Śpiewaków Miasta Katowice Camerata Silesia*, *Orkiestra Filharmonii Śląskiej*, *Śląska Orkiestra Kameralna*) pod batutą wielu dyrygentów: Alexandra Liebreicha, Christophera Austina, Antoniego Wita, Gabriela Chmury, Wojciecha Michniewskiego, Jacka Kasprzyka, Jerzego Maksymiuka. Jako pianistka brała udział w mistrzowskich kursach dyrygenckich pod kierunkiem Gabriela Chmury, Piotra Gajewskiego, Juozapasa Domarskasa, Jerzego Salwarowskiego, Rafała Jacka Delekty, Marka Pijarowskiego. Od 2022 roku jest wykładowcą w Akademii Muzycznej w Katowicach na Wydziale Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu jako pianista w klasie dyrygentury symfoniczno-operowej prof. Mirosława Jacka Błaszczyka oraz prof. Szymona Bywalcza. Dokonała wielu prawykonań utworów muzyki współczesnej jako kameralistka i członek mniejszych i większych zespołów m. in. *Struny w Chmurach* w wersji na fortepian solo Krzysztofa Gawłasa, Eriks Esenvalds *Fantasia*, Octavian Nemescu *Pinascensiocristicho* na fortepian, czeleste, organy, dwie perkusje i CD, Jarosława Chełmeckiego *Hommage a... Lutosławski*, *Strawiński*, *Messiaen* na fortepian solo.

Ocena pracy doktorskiej

Praca doktorska mgr pani Doroty Adamczak pt. „**Oblicza współczesnej muzyki fortepianowej na przykładzie wybranych utworów polskich kompozytorów początku XXI wieku. Wpływ ewolucji środków kompozytorskich na zagadnienia wykonawcze**” składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu.

Dzieło artystyczne

Składają się na nie cztery utwory zarejestrowane na płycie CD:

- Joanny Woźny – *some remains* na flet, klarnet, fortepian, altówkę i kontrabas (Dorota Adamczak – fortepian, Alicja Lizer-Molitorys – flet, Jadwiga Czarkowska – klarnet, Krzysztof Batog – altówka, Łukasz Bebłot – kontrabas, Szymon Bywalec – dyrygent)

- Andrzeja Kwiecińskiego – *a 6 [+1]* na zespół (Dorota Adamczak – fortepian, Alicja Lizer-Molitorys – flet, Jadwiga Czarkowska – klarnet, Adam Stachula – rożek angielski, Irena Kalinowska-Grohs – skrzypce, Danuta Sobik-Ptok – wiolonczela, Maciej Słapiński – fortepian, Szymon Bywalec – dyrygent)

- Przemysław Szellera – *In Nocturno* na saksofon altowy i fortepian (Dorota Adamczak – fortepian, Michał Siudej – saksofon)

- Krzysztofa Gawlasa – *Struny w chmurach* na fortepian i live electronic (Dorota Adamczak – fortepian, Krzysztof Gawlas – live-electronic)

Dzieła doktorantki słucha się z ogromnym zainteresowaniem. Od pierwszego utworu pt. *some remains* odczuwa się klarowność prowadzenia narracji muzycznej. Artyści doskonale odnajdują się w graniu zespołowym. Doktorantka postrzega partyturę całościowo, doskonale orientując się w pozostałych partiach instrumentalnych. Dogłębna analiza wykonawcza dowodzi jej znajomości specyfiki gry i wydobywania dźwięku pozostałych instrumentów. Potrafi reagować na ich barwę i artykulację kreując swoją kwestię w sposób wolny, lecz zawsze w kontekście całości. Dźwięk doktorantki jest klarowny, a artykulacja przejrzysta. „Wariacje” brzmieniowe zapisane przez kompozytorkę tworzą w wykonaniu muzyków logiczną całość przyczynowo-skutkową, przez którą wykonawcy klarownie przeprowadzają słuchacza. W fakturze tego utworu trudno jest z początku odróżnić które dźwięki gra akurat fortepian, jednak po kilkukrotnym wysłuchaniu można stwierdzić jak bardzo ważną i nierozzerwalną częścią tego zespołu jest pani Dorota Adamczak. Wszystkie „pojawienia się” dźwiękowe doktorantki są przemyślane, a jej gra dopracowana artykulacyjnie i pod pełną kontrolą instrumentalną. Ponadto wykonanie utworu charakteryzuje idealne wycucie czasu muzycznego.

W drugim utworze napisanym także na większy zespół kameralny (Andrzej Kwieciński – *a 6 [1+]*) odkrywamy doktorantkę jako dobrą kameralistkę, obdarzoną cenną umiejętnością współtworzenia - gry „nieparalelnej”, współtworzenia muzycznych motywów i przebiegów frazowych dzielonych pomiędzy różne instrumenty zapisane w partyturze. Ujawnia się tu ważna cecha patrzenia na całość utworu i umiejętność dogłębnego zrozumienia partytury. Sądzę, że teoretyczne wykształcenie doktorantki jest tu niezwykle pomocne. Dwa pierwsze nagrania utworów (Joanny Woźny i Andrzeja Kwiecińskiego) ukazują panią Dorotę Adamczak jako muzyka umiejącego partnerować w większym zespole instrumentalnym, a także pod ręką dyrygenta. Doktorantka świetnie wyczuwa kształty motywów i ich kierunek w muzyce przecież nie tak oczywistej i jednak nieznannej. Jeszcze nie wykreowanej, nie posiadającej tradycji wykonawczej. Doktorantka dzięki swojej wiedzy i wyobraźni znakomicie potrafi wykreować „nowy świat” dźwiękowy. Jej gra jest żywa i emocjonalna. Ze starannością i precyzją realizuje często skomplikowane figury polirytmiczne.

Pełen walor gry doktorantki objawia się w pozostałych utworach. W dziele Przemysława Schellera *In Nocturno* na saksofon altowy i fortepian pozbawiona „kontrolującej” batuty dyrygenta, (znakomitego Szymona Bywalca), ujawniła w pełni swój warsztat instrumentalno-artystyczny, umiejętnie stosując szeroką wiedzę teoretyczną z zakresu wykonawstwa muzyki współczesnej, którą niezwykle szczegółowo opisała w swej dysertacji. Brzmienie duetu w tym utworze potraktowane zostało bardzo starannie. Udało się uzyskać niezależność kreacji przy jednoczesnym zachowaniu jednomyślności interpretacyjnej. Duet osiągnął wiele interesujących i trudnych do osiągnięcia, stopliwych brzmień.

Utwór Krzysztofa Gawlasa pt. *Struny w chmurach* to, biorąc pod uwagę brzmienie i charakter, to w pewnym sensie muzyka ilustracyjna, jakby filmowa, elektroniczna z gatunku. Muzykę taką cechuje perfekcyjna obróbka dźwięku dokonywana przez syntezatory lub komputer. W przypadku *Strun w chmurach* brzmienia uzyskane przez panią Dorotę Adamczak są nasycone,

zróżnicowane, trafione. Pomimo, że gra ona na fortepianie nie „obrobionym” komputerowo, wykreowane są z precyzją i ogromnym poczuciem smaku i wyobraźnią muzyczną.

Wszystkie nagrania charakteryzuje dobra reżyseria dźwięku.

Grę doktorantki pani Doroty Adamczak cechuje rozmach, świetny warsztat instrumentalny i pełnia artystycznego wyrazu. Doktorantka z całą premedytacją wykorzystuje w grze swoją wielką wiedzę z zakresu stylu, technik kompozytorskich i wykonawczych. Wykonania utworów zawartych na płycie to owoc dogłębnej analizy, świetnego odczytania bardzo skomplikowanych zapisów partytury i zrozumienia jej zawości. Wszystkie cztery utwory są objawem doskonałej kameralistyki instrumentalnej.

Doktorantka znakomicie radzi sobie w grze zespołowej, jak i solistycznej. Doskonale unosi współpartnerowanie w utworach trudnych i skomplikowanych, zarówno na większy skład, jak i na duet, czy duet z taśmą (co w pewnym sensie można odczytywać jako rodzaj aktywności solowej, bo pianista gra tutaj sam, koresponduje nie z „żywym” człowiekiem, a komputerem, taśmą, gotowym nagraniem, sam zaś musi wykreować muzykę i „ożywić”, wypełnić ekspresją salę koncertową). Jej gra jest pełna zróżnicowań brzmieniowych, emocjonalnych i artykulacyjnych. Doktorantka podkreśliła w pracy pisemnej, że muzyka, którą wykonuje, muzyka współczesna, odzwierciedla niejako czasy, w których powstała, czyli czasy współczesne, ich brzydotę i bałagan, który nas otacza na różnych płaszczyznach, czy dziedzinach życia. Moje odczucie po wysłuchaniu muzyki zawartej na płycie w interpretacji pani Doroty Adamczak i jej muzycznych partnerów jest jednak pozytywne, zmiękcza ten nieco pesymistyczny osąd. Znakomite to wykonanie broni niejako naszych czasów i ukazuje również ich piękno.

Część teoretyczna

To wnikliwy, niezwykle szczegółowy opis dzieła artystycznego.

Zawiera streszczenie w języku polskim i w języku angielskim, wstęp, trzy rozdziały, zakończenie, spis ilustracji i bogatą bibliografię.

Rozdział I

Geneza przemian w muzyce fortepianowej XX wieku

Rozdział II

Wybrane środki artykulacji fortepianowej w polskich utworach II połowy XX i początku XXI w.
Katalog efektów

Rozdział III

Analiza środków wykonawczych w wybranych utworach kameralnych

Joanna Woźny – *some remains*

Andrzej Kwieciński – *a6 [+1]*

Przemysław Scheller – *In Nocturno*

Krzysztof Gawlas – *Struny w chmurach*

Od pierwszych stron dysertacji czytelnik ma silne odczucie, że mgr pani Dorota Adamczak jest fachowcem w dziedzinie wykonawstwa muzyki współczesnej, zarówno polskiej, jak i obcej. Język użyty w pracy jest naukowy, polszczyzna ładna i staranna, a tok wypowiedzi swobodny. Dobór słów jest syntetyczny i precyzyjny. Pracę cechuje ponadto ponadprzeciętna staranność edytorska, graficzna, interpunkcyjna, w pracy trudno odnaleźć jakiegokolwiek błędy językowe, czy literowe. Posiada wiele dobrze udokumentowanych przykładów nutowych, ilustracji oraz wiele trafnych przypisów.

Doktorantka doskonale odnajduje się w katalogu technik współczesnej gry na fortepianie, jej kontekstu muzycznego i wyrazowego, patrzy na nie oczami zarówno teoretyka, jak i praktyka, popierając swoje szczegółowe wywody opisami z zakresu historii muzyki. Dokonała bardzo wnikliwej analizy środków i technik wykonawczych. Opisuje je z dużym znawstwem i świadomością możliwości ich zastosowania. Doktorantka opisuje twórczość i techniki poszczególnych kompozytorów, nie tylko związanych z dysertacją, emanując wiedzą i znajomością przedmiotu. Rozumie celowość zastosowania przez kompozytorów przeróżnych pomysłów wykonawczych i brzmieniowych. Czytelnik, natomiast, utwierdzony jest w przekonaniu, że doktorantka opisywane przez siebie środki praktykuje na scenie. Pomysły wykonawcze i brzmieniowe kompozytorów doktorantka opisała w podrozdziale nazwanym przez siebie *Katalogiem efektów*. Jest on klarownie przedstawiony, metodycznie i posiada walor użyteczny dla wykonawców, jak i czysto encyklopedyczny, edukacyjny. Wykazała się ponadto szeroką znajomością repertuaru nie tylko muzyki solowej, czy zespołowej, ale też orkiestrowej, na mniejsze i większe składy. Repertuaru często nieznanego szerszej publiczności, przytaczając nazwiska kilkudziesięciu kompozytorów muzyki XX i XXI wieku (polskich i zagranicznych) i opisując różnorodne techniki przez nich zastosowane, a także konteksty filozoficzne, czy ideologiczne ich twórczości. Porusza się w repertuarze obiegowym, jak i mniej znanym swobodnie żonglując przykładami, analizując szczegółowo tajniki wykonawstwa instrumentalnego, nie zapominając o kontekście kameralnym, zespołowym. Praca pisana jest z punktu widzenia praktyka, rozumienia aspektów wykonawczych, niuansów artykulacyjnych, brzmieniowych i budzi uznanie. W rozdziale trzecim mgr Dorota Adamczak opisuje utwory znajdujące się na jej płycie doktorskiej. Każdy z opisów poprzedza jakże potrzebna nota biograficzna każdego kompozytora oraz kontekst powstania utworu. Dysertacja nacechowana jest indywidualnymi, własnymi opiniami, które doktorantka wtrąca opisując poszczególne techniki wykonawcze. Zaspokaja ona wszelką ciekawość czytelnika w sposób absolutnie kompletny opisując szczegółowo formę, a także aspekty wykonawcze każdego z czterech utworów będących tematem pracy. Aspekty wykonawcze opisuje niejako dwutorowo: od strony sposobu wydobywania dźwięku i zamierzonego efektu brzmieniowego, a także od strony organizacji warsztatu gry: miejsca, pozycji przy instrumencie, rozmieszczenia narzędzi gry, jak: pałki perkusyjne, tłumiki, czy różnorodne przedmioty.

Konkluzja

Doktorantka mgr pani Dorota Adamczak prowadzi bogatą działalność koncertową jako kameralistka, solistka i muzyk orkiestrowy, wykonując zróżnicowany repertuar zarówno pod względem stylistycznym, jak i aparatu wykonawczego. Biorąc pod uwagę jej dorobek z zakresu muzyki współczesnej działalność doktorantki jest wręcz imponująca. Dokonała wielu nagrań jako kameralistka i muzyk w mniejszych i większych zespołach instrumentalnych i orkiestrowych. Dzieło Doktorantki – płyta CD ukazuje, że doktorantka doskonale porusza się w grze zarówno tradycyjnej, jak i we wszystkich technikach współczesnej gry na fortepianie. Nagrania ukazują pianistkę obdarzoną wielką wyobraźnią muzyczną, która wręcz z komputerową dokładnością potrafi wykreować niezliczoną ilość brzmień i struktur.

Dysertacja Pani Doroty Adamczak jest znakomita. Bogata w treść i wyczerpująca podjęty temat. Swoje myśli doktorantka formułuje w sposób klarowny, logiczny i bardzo ciekawy. Doskonale rozumie „retorykę” i narrację wybranych przez siebie utworów. Opisuje często mało znane dzieła z dużą dokładnością i znanstwem, doskonale odczytując ich partytury, ze sceniczną świadomością użytych środków wykonawczych i zastosowanych technik kompozytorskich oraz instrumentalnych.

Stwierdzam, że mgr pani Dorota Adamczak wykazała się szeroką wiedzą teoretyczną i praktyczną w zakresie swojej dyscypliny, a jej praca doktorska spełnia wymagania art. 13 ust. 1 Ustawy z dn. 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 roku poz. 1789).

Niniejszym pracę doktorską Pani mgr Doroty Adamczak przyjmuję.

dr hab. Robert Morawski prof. UMFC

Uniwersytet Muzyczny Fryderyka Chopina

W Warszawie